

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF HEALTHCARE

Метою статті є дослідження рівня інвестиційної привабливості сфери охорони здоров'я України. Досліджено динаміку капітальних інвестицій у сфері охорони здоров'я за період 2010-2019 рр. Доведено, що для розвитку інвестиційних процесів в сфері охорони здоров'я необхідно активізувати використання інструментів державно-приватного партнерства (концесії, приватизації, управління майном). Проаналізовано динаміку прямих іноземних інвестицій у сферу охорону здоров'я за період 2010-2019 рр. Обґрунтовано, що в перспективі обсяг іноземних інвестицій в медицину збільшиться адже передбачено цифрову трансформацію сфери охорони здоров'я. Доведено, що прогнозується збільшення обсягу іноземних інвестицій в медицину адже є перспективність вкладання фінансових ресурсів з мінімальним терміном окупності, зокрема в цифрову трансформацію сфери охорони здоров'я. Наведено основні причини інвестиційної непривабливості охорони здоров'я. Доведено взаємозалежність зміцнення конкурентоздатності медичної галузі за рахунок її підвищення інвестиційної привабливості.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, медицина, охорона здоров'я, цифрова трансформація, державно-приватне партнерство.

Целью статьи является исследование уровня инвестиционной привлекатель-

ности сферы здравоохранения Украины. Исследована динамика капитальных инвестиций в сфере здравоохранения за период 2010-2019 гг. Доказано, что для развития инвестиционных процессов в сфере здравоохранения необходимо активизировать использование инструментов государственно-частного партнерства (концессии, приватизации, управления имуществом). Проанализирована динамика прямых иностранных инвестиций в сферу здравоохранения за период 2010-2019 гг. Обосновано, что в перспективе объем иностранных инвестиций в медицину увеличится ведь предусмотрено цифровую трансформацию сферы здравоохранения. Доказано, что прогнозируется увеличение объема иностранных инвестиций в медицину ведь есть перспективность вложения финансовых ресурсов с минимальным сроком окупаемости, в частности в цифровую трансформацию сферы здравоохранения. Приведены основные причины инвестиционной непривлекательности здравоохранения. Доказано взаимозависимость укрепления конкурентоспособности медицинской отрасли за счет ее повышения инвестиционной привлекательности.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная привлекательность, медицина, здравоохранение, цифровая трансформация, государственно-частное партнерство.

УДК 614.2:351.77

<https://doi.org/10.32843/bSES.54-7>

Рябець Д.М.¹

здобувач

Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій

Ryabets Dmytro

Black Sea Research Institute of Economics and Innovation

The purpose of the article is to study the level of investment attractiveness of health care in Ukraine. The dynamics of capital investments in the field of health care for the period 2010-2019 is studied. It is proved that for the development of investment processes in the field of health care it is necessary to intensify the use of public-private partnership instruments (concessions, privatization, property management). It is substantiated that in the future the volume of foreign investment in medicine will increase because the digital transformation of health care is envisaged. In 2010, capital investments in health care amounted to UAH 1920.1 million, and in 2019 to UAH 9484.6 million, an increase of UAH 7,564.5 million or 4.9 times. It is substantiated that for the development of investment processes in the field of health care it is necessary to intensify the use of public-private partnership instruments (concessions, privatizations, property management, etc.). However, the imperfection of the legal framework does not allow for the effective implementation of public-private partnership instruments in the field of health care. The dynamics of foreign direct investment in health care is analyzed, which indicates the investment unattractiveness of the industry for foreign investors. In general, foreign direct investment decreased by USD 6.3 million during the study period. The share of foreign direct investment in health care in gross investment fluctuates within 0.13% for the entire study period. In 2019, foreign direct investment will increase compared to 2018 by 6.9 million US dollars and amount to 43.5 million US dollars, which confirms the slightly revived interest of foreign investors in health care. It is proved that the volume of foreign investments in medicine is forecast to increase, as there is a prospect of investing financial resources with a minimum payback period, in particular in the digital transformation of the healthcare sector. The main reasons for the unattractive investment of health care are given. In addition to the economic effect, the digitalization of health care will also have a social effect. The interdependence of strengthening the competitiveness of the medical industry by increasing its investment attractiveness is proved. Promising areas of investment in health care are given. The main problems of investment attractiveness of medicine are investigated and the ways of their solution are substantiated.

Key words: investment, investment attractiveness, medicine, healthcare, digital transformation, public-private partnership.

Постановка проблеми. Сфера охорони здоров'я займає важливу роль в життєдіяльності суспільства. Тому постійні процеси модернізації й перебудови сфери охорони здоров'я для підвищення якості медичних послуг потребують значних капіталовкладень. Нажаль, Україна виділяє незначну суму витрат на перебудову медицини. Тому для більшості науковців є цікавим дослідження інвестиційної привабливості сфери охорони здоров'я, адже інвестиції в медицину носять як економічний так і соціальний ефект. Однак, сьогодні в Україні досі існує багато факторів впливу на

зменшення інвестиційної привабливості даної галузі. Отже дослідження рівня інвестиційної привабливості сфери охорони здоров'я України потребує подальшого аналізу та вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у вивчення і розвиток інвестиційної привабливості галузі охорони здоров'я присвячений вітчизняними ученими, а саме Гвелесіані А.Г., Крамаренко І.С., Куцин І.М., Іртищева І.О., Стройко Т.В., Стегней М.І., Федоренко В.Г. та інші. Однак постійні структурні трансформації потребують модернізації сфери охорони здоров'я, а отже

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8540-1409>

і внесення значних інвестиційних ресурсів, тому дослідження інвестиційної привабливості медицини є досить актуальними.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження рівня інвестиційної привабливості сфери охорони здоров'я України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідно погодитися з Котенко С., що «держава має свої вигоди від залучення приватного сектора в розвиток галузі охорони здоров'я, а саме: підвищення ефективності бюджетних витрат на фінансування системи охорони здоров'я; зменшення об'ємів державного фінансування; використання управлінського досвіду і інноваційного потенціалу приватного сектора; підвищення ефективності управління державним майном; формування конкурентних ринків окремих сегментів охорони здоров'я, яка не підлягає приватизації; впровадження системи ефективного розподілу ризиків виконання проектів з бізнесом» [1].

Дослідження динаміки капітальних інвестицій у сфері охорони здоров'я за період 2010-2019 рр. показує на позитивну тенденцію (рис. 1). Так у 2010 році капітальні інвестиції направлені в сферу охорони здоров'я 1920,1 млн грн, а у 2019 році 9484,6 млн грн, збільшення відбулося 7564,5 млн грн або у 4,9 разів.

Необхідно також зауважити, що питома вага капітальних інвестицій сфери охорони здоров'я у валових інвестиціях за досліджуваний період значно не змінилася і коливалася в межах 1,06-1,52%%. В цілому капітальні інвестиції у

сферу охорону здоров'я почали збільшуватися із впровадженням процесу реформи з 2015 року і мають тенденцію до подальших збільшень.

Гвелесіані А.Г. зазначає, що «реалізація інвестиційних проектів у таких сферах діяльності, як освітянська, медична, житлово-комунальна має відбуватися у вигляді спільних заходів держави, місцевих органів влади і корпоративного сектору економіки. Ефективним напрямом використання потенціалу бізнесу є пряма його участь у розвитку соціальних об'єктів шляхом капітальних вкладень, фінансового спонсоруння заходів соціального характеру, масштабної або часткової (пайової) участі у соціальних проектах коротко-, середньо- і довгострокового значення, міжтериторіальної та міжвідомчої інтеграції дій корпорацій і об'єднання ресурсів для вирішення конкретних цільових установок. Тільки достатній рівень розвитку економічної, соціальної і юридичної форм співробітництва і взаємодії державних і муніципальних структур із бізнесом дасть змогу ефективно використати наявний фінансовий потенціал і підвищити мобільність соціальних ресурсів. Саме тому, розвиток державно-приватної інтеграції є пріоритетним напрямом, від стану якого залежить матеріально-технічне переоснащення і підвищення ефективності функціонування соціальної інфраструктури. Динаміка прямих іноземних інвестицій у сферу охорону здоров'я за досліджуваний період зменшилися, що показує на не значну зацікавленість іноземних інвесторів у капіталовкладенні в дану галузь» [3].

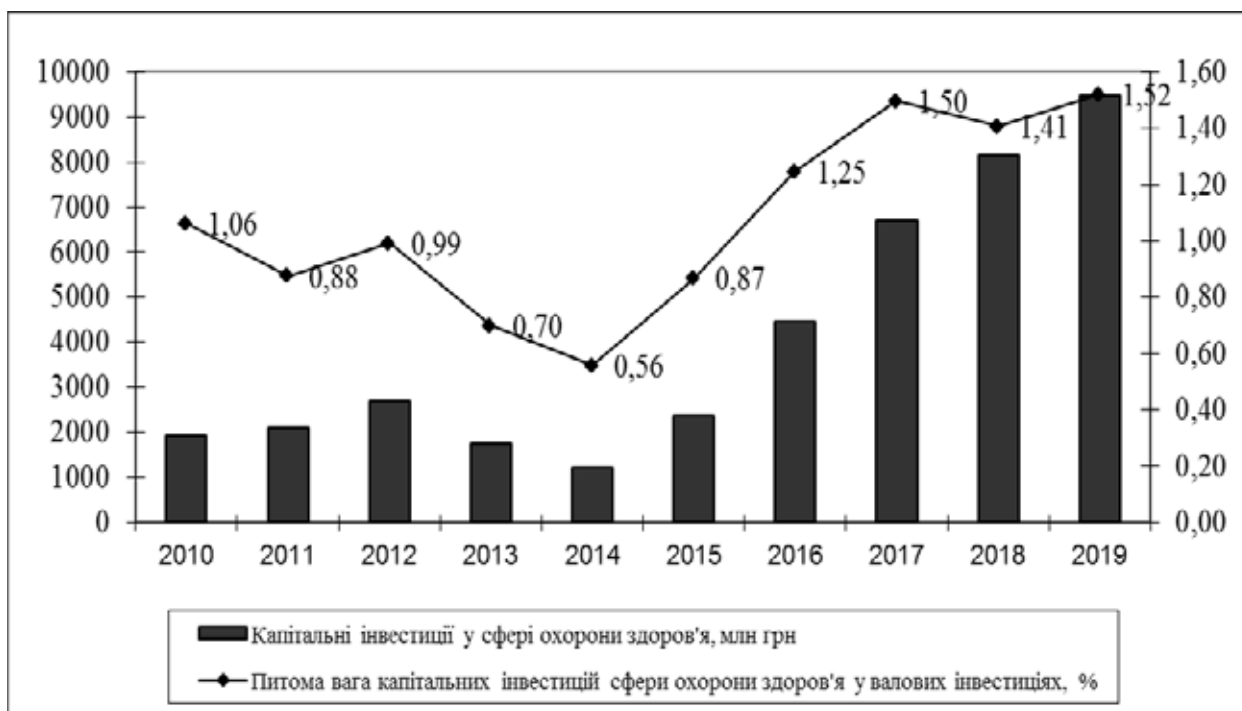

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій у сфері охорони здоров'я за період 2010-2019 рр.

Джерело: складено та розраховано автором за даними Державної служби статистики України [2]

Для розвитку інвестиційних процесів в сфері охорони здоров'я залишається використання інструментів державно-приватного партнерства (концесії, приватизації, управління майном тощо). Однак, недосконалість законодавчо-нормативної бази не дозволяє ефективно реалізовувати інструменти державно-приватного партнерства в сфері охорони здоров'я.

Федоренко В.Г. вважає, що «ключовим механізмом для реалізації сучасної ефективної інвестиційної політики слід вважати державно-приватне партнерство в охороні здоров'я, метою якого є активізація інвестиційного процесу, що потребує серйозної підтримки й моніторингу з боку державної й регіональної влади, за рахунок:

- стимулювання інвестицій з державного й регіонального бюджетів в інфраструктуру охорони здоров'я (будівництво нових лікарень і поліклінік), і надання гарантій приватним інвесторам, що бажають брати участь в інвестиційних проектах у сфері охорони здоров'я;

- розширення залучення іноземних інвестицій і активізації комунікативного процесу з потенційними іноземними інвесторами;

- ефективна адміністративна й податкова підтримка інвестиційної діяльності, що включає надання пільг по податках, а також зміну строків їхньої сплати у формі відстрочки, розстрочки, податкового кредиту й інвестиційного податкового кредиту, надання інвесторам субсидій з державного й регіонального бюджетів на оплату частини

відсотків по банківських кредитах; надання пільгових умов користування землею, призначеної для будівництва нових лікарень і поліклінік;

- надання на конкурсній основі державних гарантій по інвестиційних проектах; гарантоване фінансування за рахунок коштів державного й регіонального бюджетів будівництва об'єктів технологічної інфраструктури знову споруджуваних медичних об'єктів [4].

Аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій у сферу охорони здоров'я показує на інвестиційну непривабливість галузі для іноземних інвесторів. В цілому, за досліджуваний період прямі іноземні інвестиції зменшилися на 6,3 млн дол США (рис. 2).

Найвищі показники прямих іноземних інвестицій відмічаються у 2013-2014 роках, однак якщо розглядати їх до рівня девальвації національної валюти фактично мають не значне значення приросту. Питома вага прямих іноземних інвестицій сфери охорони здоров'я у валових інвестиціях коливається в межах 0,13% за весь досліджуваний період. У 2019 році прямі іноземні інвестиції збільшилися відносно 2018 року на 6,9 млн дол. США і становлять 43,5 млн дол. США, що підтверджує про незначне поживавленості зацікавленості іноземних інвесторів до сфери охорони здоров'я.

На нашу думку, обсяг іноземних інвестицій в медицину збільшиться адже є перспективність вкладання фінансових ресурсів з мінімальним терміном окупності, зокрема в цифрову трансформацію сфери охорони здоров'я. Цифровізація сфери

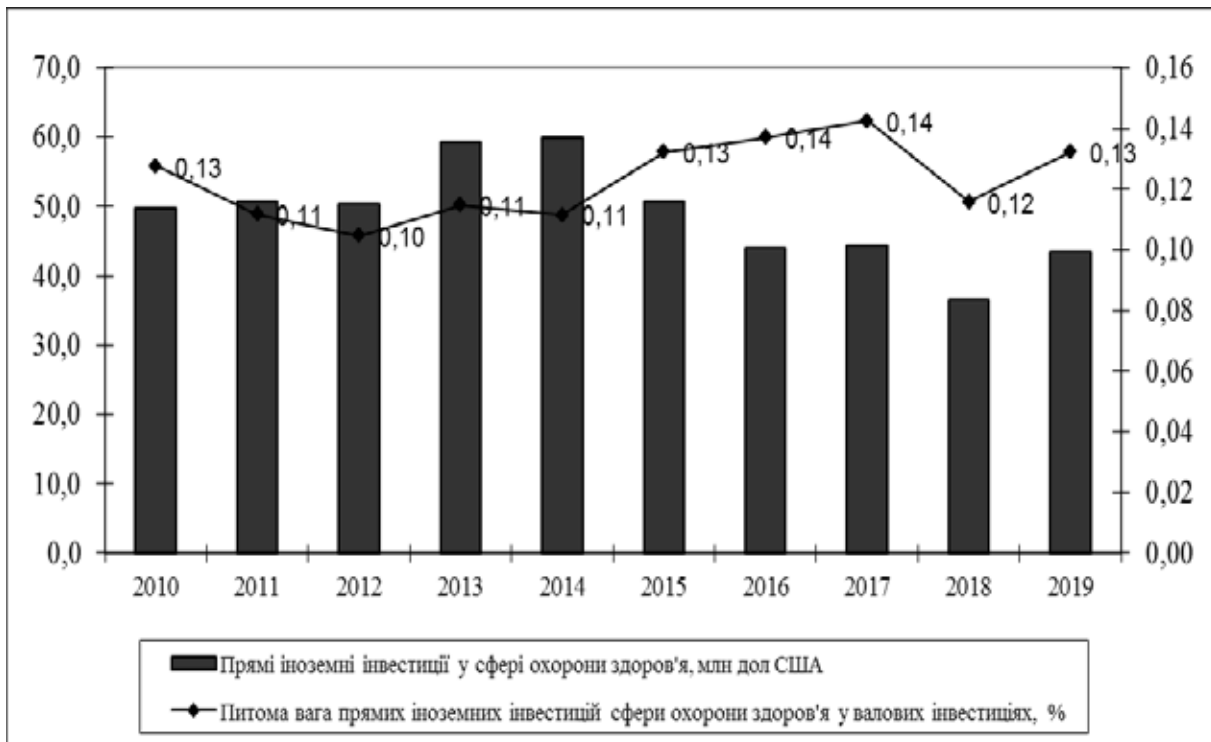

Рис. 2. Динаміка прямих іноземних інвестицій у сферу охорони здоров'я за період 2010-2019 рр.

Джерело: складено та розраховано автором за даними Державної служби статистики України [2]

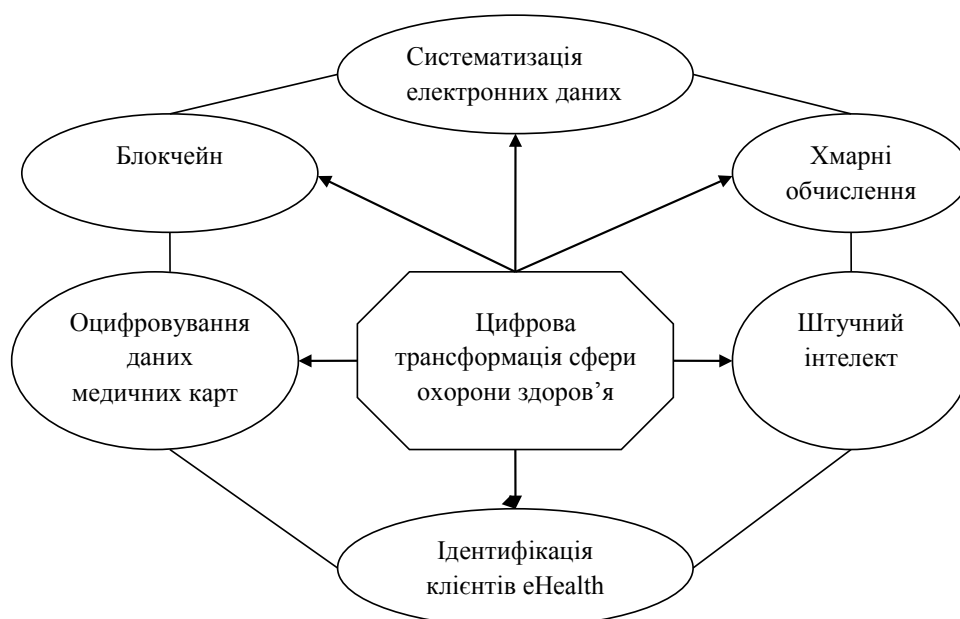

Рис. 3. Перспективні напрями інвестування в сферу охорони здоров'я

Джерело: згруповано автором

охорона здоров'я окрім економічного ефекту дасть і соціальний. Перспективні напрями інвестування в сферу охорони здоров'я наведені на рисунку 3.

Темпи і масштаби впровадження інновацій у сфері цифрової охорони здоров'я зростають в геометричній прогресії. Цифрові технології підтримують зусилля систем охорони здоров'я для переходу на нові моделі обслуговування пацієнтів і допомагають їм розробляти підходи «розумного здоров'я» для підвищення доступності й якості медичного обслуговування та скорочення витрат. Блокчейн, автоматизація і роботизація процесів, хмарні обчислення, штучний інтелект, Інтернет медичних пристроїв (ІоМТ), цифрова і віртуальна реальність – лише кілька прикладів технологій, які трансформують галузь охорони здоров'я. Ці технології допомагають у діагностиці та лікуванні захворювань, сприяють підвищенню якості, швидкості й ефективності надання медичного обслуговування, а також оптимізації досвіду пацієнтів. Інвестиції у впровадження цифрових технологій у сфері охорони здоров'я можуть сприяти більш ефективному використанню медичних даних у дослідженнях, що підтримуватиме ініціативи в сфері персоналізації медичного обслуговування. Проблеми функціональної сумісності та ризику, пов'язані з інтернет-пристроями, розрізненими системами і процесами, а також необхідність масштабування експериментальних моделей для полегшення загальносистемного впровадження, є прикладами труднощів, що виникають на шляху до інновацій. Цифрові інновації не замінюють людину, а, навпаки, полегшують її роботу та розширюють можливості. Це дає змогу висококвалі-

фікованим медичним працівникам зосередитися на більш важливих завданнях, що передбачають безпосереднє спілкування з пацієнтом [5].

Для більшості із зазначених проблем, необхідна ефективна інвестиційна політика, в якій стратегічними орієнтирами інвестиційного розвитку у сфері охорони здоров'я має бути:

- розширення й підвищення результативності профілактичних заходів, створення умов і формування мотивації для ведення здорового способу життя;
- підвищення ефективності функціонування системи охорони здоров'я й забезпечення раціонального використання ресурсного потенціалу галузі;
- оснащення й кадрове забезпечення спеціалізованих установ охорони здоров'я відповідно до діючих стандартів, створення системи мотивації до якісної праці;
- підвищення доступності спеціалізованої, у тому числі високотехнологічної медичної допомоги [4].

Погоджуємося з думкою Куцина І.М., що «для підвищення конкурентоздатності медичної галузі на внутрішньому та зовнішньому ринках основна мета державної регуляторної політики, яка повинна охоплювати планування, визначення умов та конкурентних дій з інвестування у медичну інфраструктуру. Державне регулювання умов інвестиційної діяльності у розвиток медичної галузі повинно здійснюватися через:

1. Фіскальну політику з диференціацією суб'єктів оподаткування та систему податкових ставок і пільг.
2. Стимулювання інвестиційної діяльності шляхом надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій, бюджетних позик на розвиток галузі.

3. Оновлення державних норм та стандартів.
4. Антимонопольних заходів.
5. Політики ціноутворення [6].

Отже, для підвищення інвестиційної привабливості необхідно розробити дієвий механізм залучення капітальних та прямих іноземних інвестицій, що сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності сфери охорони здоров'я, а це дозволить забезпечити якісні медичні послуги, що вплине на рівень життя населення. Також, дана позиція підтверджується авторами наукових публікацій [7–11].

Висновки з проведеного дослідження.

Досліджено динаміку капітальних інвестицій у сфері охорони здоров'я за період 2010-2019 рр., що показує на позитивну тенденцію. У 2010 році капітальні інвестиції направлені в сферу охорони здоров'я становили 1920,1 млн грн, а у 2019 році 9484,6 млн грн, збільшення відбулося 7564,5 млн грн або у 4,9 разів. Обґрунтовано, що для розвитку інвестиційних процесів в сфері охорони здоров'я необхідно активізувати використання інструментів державно-приватного партнерства (концесії, приватизації, управління майном тощо). Проте, недосконалість законодавчо-нормативної бази не дозволяє ефективно реалізовувати інструменти державно-приватного партнерства в сфері охорони здоров'я.

Проаналізовано динаміку прямих іноземних інвестицій у сферу охорону здоров'я, що показує на інвестиційну непривабливість галузі для іноземних інвесторів. В цілому, за досліджуваний період прямі іноземні інвестиції зменшилися на 6,3 млн дол. США. Питома вага прямих іноземних інвестицій сфери охорони здоров'я у валових інвестиціях коливається в межах 0,13% за весь досліджуваний період. У 2019 році прямі іноземні інвестиції збільшилися відносно 2018 року на 6,9 млн дол. США і становлять 43,5 млн дол. США, що підтверджує про незначне поживавлена зацікавленості іноземних інвесторів до сфери охорони здоров'я. Доведено, що прогнозується збільшення обсягу іноземних інвестицій в медицину адже є перспективність вкладання фінансових ресурсів з мінімальним терміном окупності, зокрема в цифрову трансформацію сфери охорони здоров'я. Цифровізація сфери охорони здоров'я окрім економічного ефекту дасть і соціальний. Наведено перспективні напрями інвестування в сферу охорони здоров'я. Досліджено основні проблеми інвестиційної привабливості медицини та обґрунтовано шляхи їх вирішення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Котенко С. Інвестування галузі охорони здоров'я як чинник людського розвитку. *Держава і суспільство*. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pubupr_2014_1_35.pdf (дата звернення: 15.01.2020).

2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.01.2020).

3. Гвелесіані А.Г. Інвестиційні умови територіального розвитку соціальної інфраструктури. *Демографія та соціальна економіка*. 2016. № 3 (28). С. 108–119.

4. Прогноз тенденцій розвитку світової галузі охорони здоров'я в 2019 році. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/life-sciences-and-healthcare/articles/global-health-care-sector-outlook-2019.html> (дата звернення: 15.01.2020).

5. Федоренко В.Г. Інвестування сфери охорони здоров'я України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 14. С. 10–14.

6. Куцин І.М. Державне регулювання інвестицій у розвиток медичної галузі сфери охорони здоров'я України. URL: <https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3437/1/%D0%94%D0%95%D0%A0%> (дата звернення: 15.01.2020).

7. Крамаренко І.С. Регіональна структура інвестиційного потенціалу: сучасний стан та концептуальні підходи. *Вісник ХНАУ*. 2019. № 4. С. 150–162.

8. Іртищева І.О., Крамаренко І.С. Інвестиційна привабливість економіки: міжрегіональні асиметрії. *Регіональна економіка*. 2014. № 2(72). С. 84–95.

9. Крамаренко І.С., Іртищева І.О., Сенкевич О.Ф., Топчій О.О., Войт Д.С. Інфраструктурно-трансформаційні процеси формування та розвитку інвестиційного регіонального потенціалу. *Бізнес Інформ*. 2020. №3. С. 67–74.

10. Рогатина Л.П., Іртищева І.О., Крамаренко І.С., Андрющенко Є.Г., Білан В.В. Інвестиційна складова економічної безпеки: мікро-, мезо-, макрорівні. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7871> (дата звернення: 01.06.2020).

11. Inna Irtyshcheva, Iryna Kramarenko, Svitlana Shults, Yevheniia Boiko, Kateryna Blishchuk, Nataliya Hryshyna, Nazariy Popadynets, Iryna Dubynska, Olena Ishchenko and Daria Krapyvina. Building favorable investment climate for economic development. *Account-ting*. 2020. Volume 6 Number 5. Pp. 773–780 URL: http://www.growing-science.com/ac/Vol6/ac_2020_57.pdf (дата звернення: 01.06.2020).

REFERENCES:

1. Kotenko, S. Investuvannja galuzi ohorony zdorov'ja jak chynnyk ljud's'kogo rozvytku [Investing in health care as a factor of human development. State and society]. Available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pubupr_ (accessed 01 June 2020).

2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukraïny [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 01 June 2020).

3. Gvelesiani, A.G. (2016) Investycijni umovy terytorial'nogo rozvytku social'noi' infrastruktury [Investment conditions of territorial development of social infra-

structure]. *Demography and social economy*, no. 3(28), pp. 108–119.

4. Prognoz tendencij rozvytku svitovoi' galuzi ohorony zdorov'ja v 2019 roci [Forecast of trends in the global health sector in 2019]. Available at: <https://www2.deloitte.com/en/en/pages/life-sciences-and-healthcare/articles/global-health-care-sector-outlook-2019.html> (accessed 01 June 2020).

5. Fedorenko, V.G. (2014) Investuvannja sfery ohorony zdorov'ja Ukrainy [Investing in health care in Ukraine]. *Investments: practice and experience*, no. 14, pp. 10–14.

6. Kutsin, I.M. Derzhavne reguljuvannja investycij u rozvytok medychnoi' galuzi sfery ohorony zdorov'ja Ukrainy [State regulation of investments in the development of the medical sector of health care in Ukraine]. Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/3437/1/%D0%94%D0%95%D0%A0%> (accessed 01 June 2020).

7. Kramarenko, I.S. (2019) Regional'na struktura investycijnogo potencialu: suchasnyj stan ta konceptual'ni pidhody [Regional structure of investment potential: current state and conceptual approaches]. *Bulletin of KhNAU*, no. 4, pp. 150–162.

8. Irtysheva, I.O. and Kramarenko I.S. (2014) Investycijna pryvablyvist' ekonomiky: mizhregional'ni

asymetrii' [Investment attractiveness of the economy: interregional asymmetries]. *Regional economy*, № 2(72), pp. 84–95.

9. Kramarenko, I.S., Irtysheva, I.O., Senkevich, O.F., Topchiiy, O.O. and Voit, D.S. (2020) Infrastrukturno-transformacijni procesy formuvannja ta rozvytku investycijnogo regional'nogo potencialu [Infrastructure-transformation processes of formation and development of investment regional potential]. *Business Inform*, no. 3, pp. 67–74.

10. Rogatina L.P., Irtysheva I.O., Kramarenko I.S., Andryushchenko E.G. and Bilan V.V. (2020) Investycijna skladova ekonomichnoi' bezpeky: mikro-, mezo-, makrorivni [Investment component of economic security: micro-, meso-, macro-levels]. *Efficient economy*, no. 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7871> (accessed 01 June 2020).

11. Inna Irtysheva, Iryna Kramarenko, Svitlana Shults, Yevheniia Boiko, Kateryna Bishchuk, Nataliya Hryshyna, Nazariy Popadynets, Iryna Dubynska, Olena Ishchenko and Daria Krapyvina (2020) Building favorable investment climate for economic development. *Accounting*. Volume 6. Number 5, pp. 773–780. Available at: http://www.growingscience.com/ac/Vol6/ac_2020_57.pdf (accessed 01 June 2020).